

Strooien om te heersen.

Door Johan Laevers

Het strooien van munten en penningen is een fenomeen dat reeds dateert uit de Romeinse tijd, waarbij de nieuwe landsheer geld uitdeelde aan zijn volk. De vorst / heer trachtte op die manier tijdens zijn inhuldiging het enthousiasme van zijn onderdanen aan te wakkeren om de toekomst van zijn rijk veilig te stellen.

De eerste strooipenningen uit de Lage Landen, voor zover bekend, zouden dateren uit de tijd van Karel de Stoute. Hij zou blijkbaar voor de eerste maal in de plaats van geld geslagen penningen uitgedeeld hebben bij zijn “Blijde intrede” te Mechelen op 3 juli 1467¹.

Deze strooipenningen werden letterlijk tussen het volk gegooid en kunnen dus ook niet verward worden met legpenningen of nieuwjaarspenningen, ook al gelijken ze er soms op.

Dat dit oude gebruik toch een zekere invloed had op de bevolking heeft Koning Willem I van Nederland mogen ondervinden. Hij kreeg van de Vlamingen de naam van “Koperen Koning” mee doordat hij bij zijn inhuldiging als “Graaf van Vlaanderen” te Gent alleen maar koperen strooipenningen naar het volk gegooid heeft. De gouden en zilveren waren enkel bestemd voor de aanwezige hoogwaardigheidsbekleders.

Karel de Stoute

Naast de term strooipenningen wordt ook wel eens de term zaageld gebruikt.

In de gevallen waar er effectief gebruik gemaakt werd van gangbare munten kan deze term letterlijk genomen worden, maar wanneer er penningen gebruikt worden die speciaal voor deze gebeurtenis geslagen werden dan roept dit toch enige twijfels op.

Alfons de Witte vermeldt in zijn boek “Les médailles et les jetons d’inauguration frappés par ordre du gouvernement général aux Pays-Bas Autrichiens.” dan ook dat hij vroeger in een artikel² ten onrechte beweerd had dat strooipenningen een muntwaarde hadden. Hij schrijft: “In de fabricatierekeningen van het “*saagelt*” leest men dikwijls vermeldingen als 251 stukken van 2 gulden, 274 pond stukken van 10 stuiver, enz. Men moet dit eenvoudig begrijpen als de kostprijs van elke penning. De details in de rekeningen van de muntmeesters bewijzen dit overduidelijk. Het was echter toegelaten, ten minste in de 16de en 17de eeuw om het “*saygelt*” tegen gewone munt in te wisselen. Dit verklaart het feit dat men de koers van sommige stukken in Antwerpse en Gentse plakaten en tarieven ten gerieve van de geldwisselaars terugvindt.”

Langs de andere kant maakt Harry Dewit, in zijn artikel “Koperen strooipenning 1781: een munt?” in de muntklapper 13 van januari 1997, zich terecht de bedenking of deze penning kan beschouwd worden als een munt.

Bij de koperen strooipenningen van Jozef II, Leopold II en Frans II tijdens het Oostenrijkse bewind heeft men namelijk al het mogelijke gedaan om deze strooipenningen er als een munt te laten uitzien. Zij gelijken enorm op de toenmalige gangbare munten van twee en één oorden.

¹ “Geschiedenis van de stad en de heerlijkheid van Mechelen.” Van Prof. J. David uit 1854.

² Revue Belge de Numismatique 50, pag. 32-33.

Waarom?

Voorzijde
koperen strooipenning
Jozef II
Groot formaat.

Voorzijde
dubbel oord
Jozef II

Keerzijde
koperen strooipenning
Jozef II
Groot formaat.

Keerzijde
dubbel oord
Jozef II

De stukken hebben eenzelfde formaat (grootte, dikte en gewicht) en presentatie (buste van de keizer op de voorzijde en een tekst op de keerzijde, in een krans zoals bij een dubbel oord). Het is vrijwel zeker dat deze koperen strooipenningen in omloop geweest zijn als dubbel oorden en oorden.

Eén feit is wel zeker, de bevolking hield niet van koperen strooipenningen omdat de nieuw geslagen koperen penningen blonken als gouden en menigeen bij het grabbelen misleid is geweest door de kleur en koper voor goud opgeraapt hebben.

Zij werden dan misschien ook als troostprijs beschouwd.

Deze argumentatie is zeker niet door te trekken naar de gouden en zilveren strooipenningen daar zij niet geleken op de gangbare munten.

Men gooide dan ook, voor zover er zekerheid bestaat over het aantal stukken dat er in werkelijkheid geslagen werd, in verhouding minder koperen penningen dan gouden en zilveren.

Een aantal officiële verslagen uit de Oostenrijkse periode vermelden dat er voor Jozef II (voor publieke en privé-bestemmingen) minstens 1018 gouden (zonder specificatie van het formaat), 2719 zilveren groot formaat (27 mm), 3115 zilveren van het middelste formaat (25 mm) en 2832 zilveren van het kleinste formaat (21 mm). Doch van de koperen strooipenningen vermeldt het verslag van de munt slechts twee formaten, namelijk 803 exemplaren van het groot formaat (27 mm) en 2053 exemplaren van het klein formaat (21 mm). Toch bestaan er drie formaten van koperen strooipenningen, maar is het middelste formaat (25 mm) te verklaren als zijnde proefslagen voor de zilveren strooipenningen.

Ten tijde van Leopold II heeft men voor de overheid dezelfde quota gehanteerd als bij Jozef II, namelijk 556 gouden, 2280 zilveren van 27 mm, 2107 zilveren van 25 mm, 2832 zilveren van 21 mm, 588 koperen van 27 mm en 906 koperen van 21 mm. Tevens werden er nog een groot aantal geslagen in opdracht van particulieren.

Het feit dat zowel de regering als particulieren naderhand (zolang de stempels bruikbaar bleven) nog exemplaren konden bijbestellen, maakt het quasi onmogelijk om te zeggen hoeveel exemplaren er effectief geslagen zijn van een bepaald type strooipenning.

Het zal echter steeds een vraagteken blijven of strooipenningen al dan niet dienst gedaan hebben als echte munten.

Niet tegenstaande dat zijn ze zeker en vast op numismatisch vlak de moeite waard.

Nog veel verzamelgenot.

Bibliografie :

- “LES MÉDAILLES ET LES JETONS D’INAUGURATION FRAPPÉS PAR ORDRE DU GOUVERNEMENT GÉNÉRAL AUX PAYS-BAS AUTRICHIENS.”
Auteur : Alphonse De Witte
Uitgave van 1901.
- “REVUE BELGE DE NUMISMATIQUE 50”
Artikel van Alphonse De Witte
Uitgave van het Koninklijk Belgisch Genootschap voor Numismatiek.
- “WINKLER PRINS - GESCHIEDENIS DER NEDERLANDEN”
Auteur : Prof. Dr. E. H. Kossmann
Uitgave van Agon Elsevier 1977.
- “DE MUNT KLAPPER” Nr 13 van januari 1997
Artikel “Koperen strooipenning 1781 : een munt ?” van Harry Dewit
Uitgave van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde vzw.